

**Erasmi a Chokier Tractatus absolutissimus de
iurisdictione ordinarii in exemptos, deque illorum
exemptione ab ordinaria iurisdictione**

Mvltis Pontificvm Decretis, Et SS. Congregationis ... Cardinalium
Declarationibus illustratus ; omnibus in iudicio Civili & foro Ecclesiastico
versantibus perquam utilis ac necessarius ; in duos tomos ab ipso Auctore
distinctus

Chokier, Érasme de
Coloniae Agrippinae, 1684

8. Exemptio, an & qualiter probanda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61886](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61886)

late Abb. cap. Cum olim de privileg. Felin. cap. sicut col. 6. de Re judicat. late Alex. Conf. 196. viso testamento. col. 2. vol. 2. DD. aurb. Si quis in aliquid C. de edendo. Et doct. Mohna de justit. Et jure tom. 2. disp. 448. fol. 370. ubi concludit, quod licet scriptura sit de substantia, tamen illius amissio probari potest per duos testes de illius tenore deponentes, etiamsi ad illius validitatem plures testes essent necessarii, tria tamen sunt conjunctim probanda 1. Tenor instrumenti. 2. publicum seu authenticum fuisse 3. illud esse amissum, alterum eorum (inquit) non sufficeret.

Declarantur prædicta omnia obtinere jure communi, secus si novo aliquo jure aliter sanciretur. Quod ideo dico, quia Bulla Pii IV. in Bullario 138. fol. 883. constituitur privilegium non registratum intra tres menses nullum esse & pro non concessio haberi, Anton. Amatis decis. 81. n. 11. Pro complemento quaestionis animadvertendum, non esse plane expeditum, an casus quos sub initium ex Rebuffo & nonnullis in exemplum attuli, opus habeant necne pro forma Scripturae. Qua de re videatur abunde Alciatus in plerisque dissentiens, nec enim expedit evagando hoc instituto iis prolixius insistere, late Alciat. l. pactum quod bona fide 17. C. de pactis. Et quidem ex hisce omnibus soluta puto quæ in principio ex Bald. Rot. Jas. adversari videbantur; siquidem ea omnia de forma tantum probatoria intelligenda sunt, non vero de ea quæ dat esse actui. d. Clem.andum ubi gloss. d. cap. Institutionis ubi glo. Archidiacon. d. §. universitati, Selsia. d. quaest. 22. n. 10. per Abbatem, capitulus postremo citatis.

Q V Æ S T I O VIII

Exemptio an & qualiter probanda ?

S U M M A R I U M.

- 1. Facta privilegia, exemptiones non presumuntur.
- 2. Ordinarius fundatam habet jurisdictionem per totam diocesim. 3.
- 3. Presumptio exempti a probatione.
- 4. Non allegans exemptionem condemnandus est in expensis, nisi tamen exemptio esset notoria.
- 7. Qualiter, Et coram quo probanda exemptio.
- 8. An probetur exemptio per confirmationem.
- 9. Quid de innovatione.
- 10. Forma probandi exemptionem. 11.
- 12. Exemptus tenetur cedere ordinario.
- 13. Locus congruus Et terminus competens est arbitrarius.
- 14. Edicto sit expensis exempti.
- 15. Cujus sit de exemptione cognoscere.

Regu-

Regulare est in jure ut quemadmodum facta non præsumuntur, l. in bello §. facta ff. de capt. Et post l. reverentia Menoch de præsumpt. lib. 6. cap. 14. per tot. Ita quoque nec privilegia. Decius cap. porro n. 3. ubi etiam Abb. et glossa de privileg. Menoch. de præsumpt. 1. 4. n. 13. cap. cum in jure de offic. deleg. Eademque ratione, nec exemptiones. cap. 1. de const. in 6. Abb. cap. Receptimus n. 4. c. porro de privilegiis Philipp. Franc. cap. cum persona n. 3. de privileg. in 6. Abb. cap. 1. n. 13. de offic. ordin. Thomas Zerola in praxi Episcopali par. 2. ver. exempti Caput 9. Decis. 36. par. 2. Roman. cons. 327. num. 8. vers. nunc vero.

Siquidem, cum jurisdictione ordinarii per totam dioccesim juris præsumptione extendatur, c. cum Episcopus de offic. ordin. in 6. c. cum contingat de foro compet. Gaill. l. 2. obs. 62. n. 9. adeo ut quovis in loco pro tribunali sedere & jus reddere possit. Navarrus cons. 2. de officio ordinarii tom. 1. Bellenc. de Charit. subsid. quest. 32. n. 3. Cucus in instit. Canon. l. 1. c. 12. vers. c. cum Episcopus.

Hæc præsumptio communive juris dispositio transfert onus probationis in eum qui sese præterdit à jurisdictione ordinaria exemptum, Abb. d. c. 1. n. 13. de offic. ordinarii Et in d. cap. receptimus. Philipp. Franc. d. c. cum persona n. 3. Quod etiam ad eos extenditur, qui ratione adjuncti, aut alicujus qualitatis exemptione potiuntur, ut sunt familiares Prothonotarii Apostolici, participantes de privilegiis aliorum, Referendarii, officiales, servientes Papæ, de quibus singulis suis capitibus: Sunt enim istæ qualitates extrinsecæ, quæ nisi probentur, non præsumuntur, Barbat. cons. 82. Clementissimi col. 2. vol. 4. Rebuff. Reper. l. unica glo. 1. n. 15. Et seq. C. de sent. qua pro eo quod interest.

Quod adeo verum est, ut si in jus vocati coram ordinario privilegium exemptionis non allegent, condemnari debeant ab ordinario in expensis ideo factis. Rom. Castrensis l. 2. ff. si quis in ius vocat non ierit Imbert. Inst. Forens. l. 1. ca. 26. glo. E. Fel. Abb. Et Canon. laic. c. cum ordinem de Rescript. Rebuff. de privil. Scholar. privil. 154. Cassador Decis. 3. n. 5. de appellat. Ausferrius de potest. secul. super Ecclesiast. personis Regul. 2. n. 33. Boer. ad consuet. Bituricen. tit. 2. §. 21. in fine Bellamera Decis. 226. Felis. ca. exceptionem in pr. de except.

Quod licet regulare sit, limitandum est tamen in exemptione notoria patente ex actis, vel clausa in corpore juris. Imbertus Inst. Forens. d. c. 26. in glo. Cautus. Aliis verb. Exemptus ab ordinario de jure. Petrus Brixien. in repert. verb. Exemptus non tenetur comparere si exemptio est notoria ca. ex parte 1. de verb. sign. Barthol. Fumus verbo privil. n. 7. Angel. in summa verbo Exemptio n. 3. Curtius in arest. amorum arest. 36. in pr. Quare particularius suo capite, lib. 2. cap. 6. et 9.

Verum, quod superius dixi ordinarium præsumptive jurisdictionem exercere posse per totum territorium sive Dioccesim, id indubitatum est de supremis principibus, aut aliis quibus de jure ordinaria jurisdictione tributa est, Menoch. de præsumpt.

E

lib. 2. presump. 14. Maran. de ord. jud. part. 4. dist. 5. late Gaill. d. num. 9. In aliis vero inferioribus iurisdic. ordinaria nequam est presumenda; sed prescrip.ione vel privilegio aut aliter competere imprimis si negetur probanda est, Maenoch. d. presump. 14. Navarrus conf. 9. de privileg. tom. 2.

7 Præcipue autem hujus quæstionis est, qualiter & coram quo probanda sit exemptio? Ad eorum probatoriam substantiam requiritur præcedenti quæstione probavimus scripturam, ita ut omnis exemptionum quæstio atque probatio unice pendeat ex inspectione privilegiorum, juxta quorum tenorem semper venit judicandum, tex. c. porro de ca. recepimus de privileg. ca. accepimus de fide instrum. Jo. Staphileus tract. de Gratis & expectantibus §. tertio principalis conclusio n. 2. vol. tract. 14. fol. 36.

8 An autem probetur exemptio producta tantum illius confirmatione per Principem sive Pontificem late à pluribus fuit disputatum, Jason. l. more n. 34. ff. de jur. om. jud. Auth. si quis n. 10. de Edendo. Fel. in c. Inter dilectos n. 6. & 7. de fide Instrum. practica Papiensis in form. oppon. contra instr. in glos. verb. alternis confirmatorium 1. & segg. Anton. Milis in repert. verb. confirmatio facta per Papam, late etiam Gaill. l. 2. observat. 1. Barb. d. l. more n. 5. Fel. in repert. verb. confirmatio late Abb. d. ca. inter dilectos n. 8. & 9 cum Apostillis & toto titulo decretalium de confir. nulli vel inuili.

Sit hæc unica conclusio, quod confirmatio in forma communi non probet: at vero ex certa scientia probet, & plurimum operetur, Abb. examinata n. 3. & 6. & in c. venerabilis nu. 1. de confir. nulli vel inuili c. ult. eodem. Abb. conf. 102. n. 5. vol. 1. Qui exactius volet particularia hujus materiæ examinare, petat fidelissimè ex Felino d. ca. inter dilectos n. 6. 7. 13. 14. 15. 16. Jason. Gaill. & reliquis jam citatis, nec enim operæ pretium est singulis insistere.

9 Quid de innovatione exemptionis? Quod plene probet est textus expressus, ca. cum olim essemus ubi Abb. & DD. de privileg. ca. cum dilecta ubi DD. de confir. nulli vel inuili. Sed ita si pars cujus interest præsens fuerit, aut vocata, idque cum apud inferiorem innovatur. Nam cum is innovat qui concessit, non opus est citatione, Abb. c. ex parte Abbatis nu. 3. & 7. cum Apostillis de privileg. & d. c. cum olim & c. cum dilecta nu. 5. & 25. cum Apost. de confir. nulli.

10 Formam probandi præscripsit Pontif. Bonifacius octavus in c. cum persona, de Privilegiis in 6. his verbis. Nos volentes super hoc de salubri remedio providere, statuimus, ut hi qui se asserunt per privilegia seu indulgentias Apostolicæ Sedis exemptos, à locorum ordinariis requisiti hujusmodi privilegia, vel indulgentias, quibus se dicunt fore munitos ipsis ordinariis in loco congruo, & securo, aut aliquibus prudentibus viris omni suspicione carentibus ad hoc per dictos ordinarios deputatis infra terminum competentem, pro facti qualitate ipsorum ordinariorum vel delegatorum suorum arbitrio moderandum justo impedimento cessante ostendere, ac ad legendum integraliter exhibere, nec non de articulis de quibus controver-

si fuerit transcriptum tradere teneatur, &c. Ubi etiam subiicitur quid si allegetur praescriptio, c. cum persona de Privil. in 6. Philipp. Franc. ibid. Barthol. Firmus. In summa verb. Privil. n. 10. Villadiego tract. de legato par. 1. q. 6 n. 26. Spec. de appellationibus 9. Restat. videre n. 5. & 6. part. 4. & lex. in c. accepimus de fide instrument.

Unde primò notandum, in facultate exemptorum esse privilegium exemptionis securè exhibere, aut ordinatio, aut vitis utrimque assumptis: tum ut iudicia (quod interest) sine suspitione procedant, c. suspitionis de offic. deleg. l. apertissimi C. de iudiciis. Tum ne ordinarius in sua causa sit testis & Judex, apposite Miles in Repert. in hisce terminis verbo Judex an cognoscat an sit &c. fol. 210. videatur appositissimo Innoc. ca. ex ponte n. 3. usque ad n. 4. de verb. signif. c. ut nemo in sua causa glo. d. c. cum persona in verb. ordinarius de Privil. in 6. ibique Philipp. Franc. qua ratione decifum est subditum habentem litem contra ordinarium, eximi ab eo quo ad illam litem, late Gassadorus decis. 6. de privileg. dixi supra eod. h. c. r. n. 13.

Nota secundò, quod licet Reus actori edere non teneatur l. 1. qui accusare l. ultima ubi plene not. C. de edendo. tamen exemptus, ordinario edere tenetur scripturam exemptionis tum favore jurisdictionis ordinariae. Diximus supr. q. 4. & arg. allegatorum per Tirag. de pia causa privil. 155. tum quod exemptus hac in parte excipiendo habeatur pro actore l. 1. ff. de except. glossa expressa d. c. cum persona verb. tradere de privileg. in 6.

Nota tertio assignationem loci congrui, ac termini competentis omninò pendere ab arbitrio iudicantis, Afflicus c. 1. n. 21. Ex quibus causis feudum amittatur Bald. l. acceptam n. 2. c. de usuris. Menoch. de arbit. iudicium li. 2. cent. 3. casu 232. n. 8. & lib. 2. cent. 1. casu 52. An vero, si incongrue assignetur excipi aut appellari debeat, videatur Sabarella, Clem. quamvis n. 29. & 30. de foro compet.

Nota postremò, singulare hic esse quod copia punctorum controverforum tradatur expensis exempti: communi enim jure aliter obtineret, Franc. c. cum persona n. 4 de privil. in 6. Non alienum esset ab hoc capite inquirere cujus sit de hac exemptionis quaestione cognoscere, id in alium hujus tractatus locum reiiicimus infra h. 2. ca. 13.

Q U A E S T I O IX.

Quibus verbis concessa probetur Exemptio?

S V M M A R I V M.

1. Formule exemptionum communes & consuetae.	9. Clausula volumus autem quod in charitate priori cū suo Episcopo remaneat, censetur reservare Episcopo jurisdictionē.
2. Quid si Pontifex recipiat in suos?	
3. Quid si recipiat in protectionem?	
4. Quid si concedat canobus monachorum ut ipsi & eorum loca quiete, libera & integra?	10. Verba renunciatoria Papa an probent exemptionem?
5. Quid si concedatur Ecclesia in proprios usus?	12. Exemptio Monasterio cum omnibus bonis, non censetur exempta bona injustè acquisita.
6. Quid si conceditur pleno jure? 7. 8.	E 2 13. Qui